

Algot Olofsson: Den spegelvända skatten, eller Hur alla får arbete

Bokförlaget Replik, Viken 1998. 79 sidor.

Skatter och arbete är en sedan länge diskuterad fråga. Framför allt har forskningen ägnats åt att undersöka effekterna på arbetsutbudet, men på senare tid har frågan om skatternas inverkan på arbetskraftsefterfrågan hamnat i fokus. En person som därför påstår sig ha upptäckt lösningen på arbetslöshetsproblemet och särskilt i form av en "spegelvänd" skatt bör därför röna en viss uppmärksamhet.

Den rubricerade boken är enligt min mening intressant av två anledningar. Den första är att författaren är så övertygad om det riktiga i sina utsagor att han bekostat hela utgivningen själv. Enbart detta faktum väcker givetvis en nyfikenhet kring innehållet. Den andra är min egen uppfattning att man som forskare måste vara ödmjuk inför möjligheten att skribenten är en genuin innovatör och faktiskt har rätt.

Genast skall en förklaring till titeln ges. Ordet spegelvänd syftar på tanken att skatteuttaget på arbete (läs: inkomstskatter och socialavgifter), som idag är mycket högt i flertalet västeuropeiska länder, måste sänkas samtidigt som en höjning av (en differentierad) konsumtionsbeskattning sker för att bevara välfärdsstatens inkomster. På detta sätt kommer lönekostnaden för arbetsgivaren att sjunka och sysselsättningen öka. Detta resonemang är onekligen bestickande, men inrymmer, som vi skall se, ett antal problem som är knapphändigt behandlade i boken.

Som de flesta vet utgör den huvudsakliga finansieringen av de offentliga utgifterna skatt på arbetsinkomster. Den tar sig i huvudsak uttryck i form av inkomstskatt, egenavgifter och socialavgifter samt konsumtionsskatter. Författaren argumenterar starkt för ett avskaffande av inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Ett

byte mot konsumtionsskatt skulle därmed sänka lönekostnaden givet att löntagarna inte lägger beslag på löneutrymmet. Svenska exportföretags konkurrenskraft skulle öka, vilket i sig bör medföra en ökad efterfrågan på arbetskraft i landet. Den bärande idén är att de uteblivna skatterna bör ersättas av konsumtionsskatter, som differentieras efter kapitalintensiteten i produktionen. Ju mer kapital per anställd, desto högre skattesats på produkten. På detta sätt skulle ett fördelningsmässigt acceptabelt skatteuttag kunna uppnås utan inkomstskatt och socialavgifter.¹ Så kallade överflödsvaror produceras enligt författaren med hög insats av kapital (ex: bilar) medan de till livets nödortft hörande nyttigheterna påstås vara förknippade med en hög arbetsintensitet (ex: bullar). Låt oss anta att så är fallet. Vad skulle effekterna av ett system av det angivna slaget då kunna bli?

Om alla länder genomför författarens idéer skulle väl exportföretagen inte alls gynnas (särskilt inte eftersom de i stor utsträckning är kapitalintensiva). Lönerna skulle ju sjunka även i andra länder. Någon konkurrensfördel skulle därmed knappast uppstå gentemot andra länder. Om Sverige däremot isolerat vidtog den angivna skatteväxlingen skulle givetvis svenska exportföretag få en fördel, åtminstone på kort sikt. På längre sikt är det väl tänkbart att lönerna skulle stiga till den ursprungliga lönekostnaden. Inom parentes sagt förekommer inte någon dis-

¹ Var och en som läst teorin om optimal beskattning vet dock att det är effektivare att gynna individer med låg standard direkt via inkomstskatten/bidragssystemet jämfört med att försöka göra det via varubeskattningen.

kussion om själva lönebildningen i boken. Under en period är det således sannolikt att arbetskraftsefterfrågan skulle öka på grund av åtgärden. Visserligen sänks behovet av skatteinkomster då lönerna sjunker, men statens och kommunens behov av inkomster är fortsatt stort även om vi tar hänsyn till att kostnaderna för arbetslösheten sjunker. Den påverkan nedåt på varupriserna som lägre löner innebär äts därför rimligen upp av de ökade konsumtionsskatterna. Inom landet bör priserna dessutom stiga något beroende på att importerade varor beläggs med högre konsumtionsskatt än tidigare. Vid oförändrade nettolöner (som i det nya systemet är lika med bruttolönerna) riskerar arbetstagarna att få det sämre, om inte priset motverkas av differentieringen av moms mot lägre moms på inhemskt producerade arbetskraftsintensiva varor. En viktigare effekt, som författaren medvetet eller omedvetet tycks eftersträva, är emellertid att kapital rimligen bör bli ersatt av arbete på grund av den utformning skattesystemet ges. Detta innebär givetvis att även nettolönerna på sikt måste pressas ned. Vi kommer alltså att bli mer lika länder med låga löner där bland annat problemet är en liten kapitalstock. Slutsatsen är således att full sysselsättning sannolikt kan uppnås med det angivna systemet, men då till priset av en sänkt levnadsstandard generellt sätt.

Detta leder oss till ett av de områden som inte alls tas upp i boken, nämligen frågan om *varför* skatterna i huvudsak belastar arbete och inte kapital. Kan det möjligen vara så att skattebasen för kapital inte är tillräckligt stor för att generera det ofantliga behov av skatter, som idag krävs för att driva runt den offentliga sektorn och att den dessutom är betydligt mer rörlig än skattebasen för arbetsinkomster?

Boken är skriven av en icke-ekonom, vilket gör att resonemangen många gånger döljer kärnfrågorna. De blir därför svåra att genomskåda. Personligen har jag

uppfattningen att vi i Sverige snarare har för liten kapitalstock än för stor. Samtidigt tycker jag att författaren i grunden har rätt i att arbetslösheten måste ställas i relation till den hårda beskattningen av arbete. Konsumtionsbeskattning är dock också en form av skatt på arbete. Det intressanta och nya här är således differentieringen med hänsyn till kapitalintensiteten. (Hur detta skall ske i praktiken är givetvis en öppen fråga, men utgör egentligen inte en avgörande kritik mot själva idén). Boken kan säkert vara en källa till inspiration för dem som anser att kapital skall beskattas hårdare och arbete lindrigare i framtiden.

*Fil dr Erik Norrman
Nationalekonomiska institutionen
Lunds universitet*